

LHĪMAK'ALHKĀMA'

2

L H Ī M A K ' A L H K Ā M A '

2

Instituto Lingüístico de Verano
en cooperación con la
Dirección General de Asuntos Indígenas
de la
Secretaría de Educación Pública
México, D. F.

1.50501.8

1958

LA SEGUNDA CARTILLA EN TEPEHUA

Considerando que la forma de lograr un castellano más efectivo y racional es enseñando a leer y a escribir primero en la lengua materna, esta cartilla se ha elaborado con el fin de ayudar en la campaña contra el analfabetismo que existe entre las personas que hablan Tepehua. Se espera que por medio de saber leer su propio idioma se acelera el aprendizaje del español.

tū jā vī ca' na mī

cu ma na ti' ā vū

ji i mu va na' ca

ta vu' jū cu' mi ni'

u ma ja tī vī cū

nu' cā vā a' tū jī

va' ī .nu ti' ja ja'

Nā alin jū cucuta

jū vā lācātī.

Cāna' īni' jū cucuta

jū Mānavī.

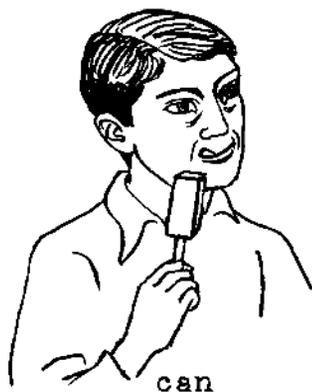
Ca'alina' jū jāca.

Cāna' jū Āna īni'

jū jāca.

Alin jū jāca

jū vā lācātī.

can   cān   cun

cā   cān   ca   can   cān   cun

lin   lan   can   ca'   cun   can

cun   lun   cu'   ma   ca   ja

can   ja'   līn   cun   nā   vī

tū   cū   cun   ca'   can   lā

¿Jā can jū cucuta,

jī Mānavī?

Nā can.

¿Jā ca'alina' nī

camina' jū Āna?

Cā ca'alina'.

Jū Mānavī, ¿jā

cāna' lacājācān?

Cāna' jū Mānavī

lacājācān.

Cāna' jū Mānavī

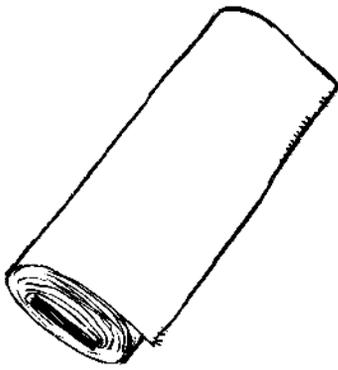
lacājācān īni' jū jāca.

Nā can jū jāca.

Cā nā alin jū jāca

lacājācān.

Nā alin jū vā lācātī.

mānta

min man mun

mīn m̄an m̄un

mun man m̄an min m̄u can

mī mīn cun can li lun

m̄un man min līn ca cu'

vā ju' lan tu' tī na

mā nā m̄an na' ja jī

min cān lun ta' vū mun

El lenguaje utilizado en esta edición no está vigente pero es útil como antecedente de las ediciones posteriores.

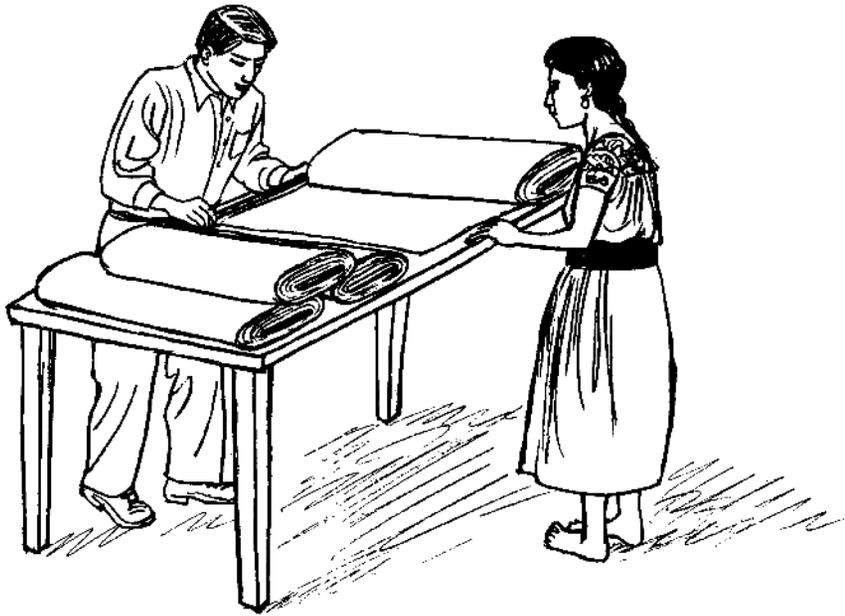
¿Jā cāna' jū mīncucū,

jī Mānavī?

Cāna' īni' jū jāca.

Cāna' īni' jū cucuta.

Nā alin jū lū lacājācān.

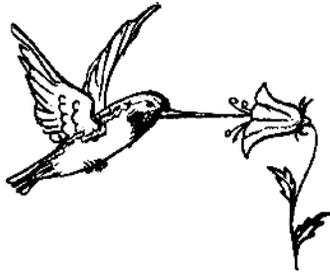
Cāna' jū Āna Īni'

jū mānta.

¿Jā alin jū mānta

lāmīncucū, jī Mānavī?

Nā alin jū lacNīla.

jun

jūn

jan

jun

---

jan   jun   jūn   jun   jan   jūn

jun   jū   ja'   jan   can   cu'

cun   jūn   lin   min   jan   jā

ji'   mi'   mīn   lān   lū   ta

jan   tū   jun   tā   vī   jū

can   na'   lun   mun   jun   cun

El lenguaje utilizado en esta edición no está vigente pero es útil como antecedente de las ediciones posteriores.

¿Jā alin jū lū juntā

cāna' jū Mānavī?

Nā alin jū lū jū lācātī

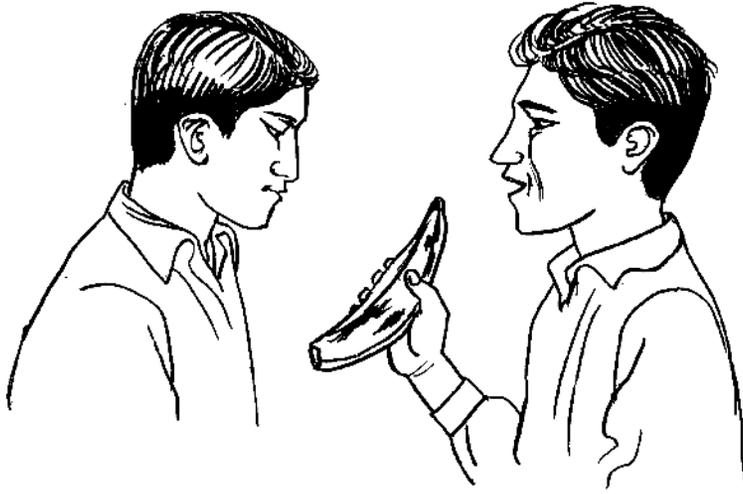
juntā cāna' jū Mānavī.

¿Jā alin jū cucuta juntā

cāna' jū mīncucū?

Jantū, vā lācātī alin

jū cucuta.

Jū jāca ĩjā

mī'anu', jī Mānavī?

Jantū, junī jū Mānavī.

ĩJā mī'anu' jū cucuta?

A'a, junī jū Mānavī.

xālū

xa xā xi xī xu xū

xī xu xā xa xū xu

xa xī xi xu xa xā

xu tī lā cū vu xī

xantī

xan xin xun

xān xīn xūn

xin xan xūn xān xūn xīn

xun xan xā xīn xun xi

xā jan līn xan cun tu'

¿Jā alin jū xantī juntā

cāna' jū Mānavī?

Jantū, mati' jū xantī jū

vā lācātī.

Vā alin jū cucuta juntā

cāna' jū Mānavī.

¿Jā mī'anu' jū xantī?

jī Mānavī.

Jantū, junī jū Mānavī.

¿Jā alin jū xālū juntā

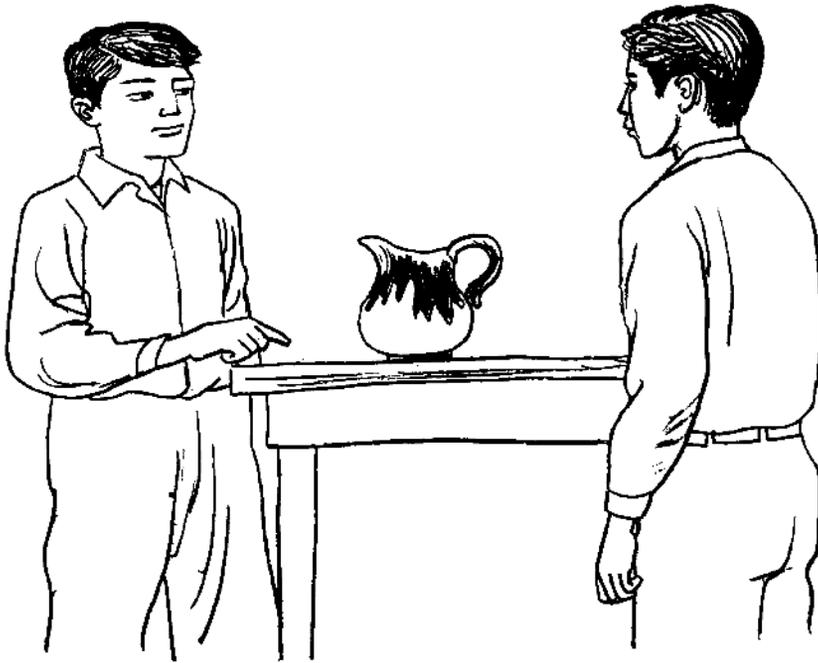
cāna' jū Mānavī?

Jantū, mati' jū xālū jū

lācātī.

Nā alin jū xantī.

Nā alin jū cucuta.

¿Jā jantū mī'anū' jū

xālū, jī Mānavī?

Jantū, junī jū Mānavī.

ixmāca'

ix

ax

ux

ux

ix

ax

ix

ax

ax

ix

ux

ix

ux

ax

xa

ax

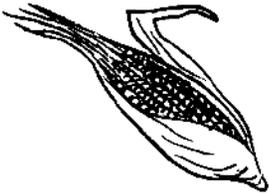
xa

xi

xu

ix

ux

cux

cax

cux

cux

cax

cax

cux

ax

cax

ix

cux

cax

ca

xi

xa

xu

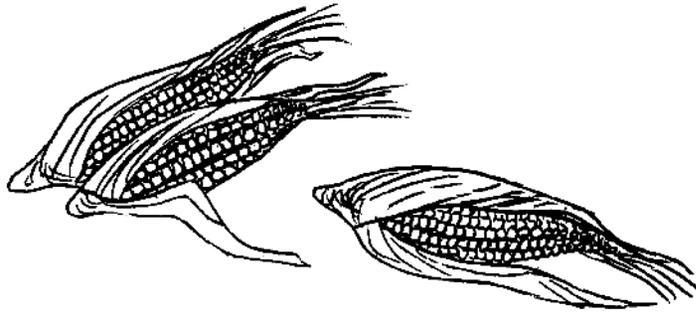
ux

cux

xi

ix

cux

Anī mā jū cux.

¿Jā ixcux jū Mānavī?

Cā ixcux jū Mānavī.

Nā alin ixcux jū Mānavī.

Cāna' lā'ixcuxtu jū Mānavī.

Alin jū xantī lā'ixcuxtu
jū Mānavī.

Alin jū lū lā'ixcuxtū
jū Mānavī.

Mati' jū xālū juntā
cāna' jū Mānavī.

Jū Mānavī junī jū ixucū

nī cāna' īni' jū cux.

Avī'an, junī jū ixucū

ic in

---

ic in ic ix in ni

ic ix xi mi ja cu

ni in ix ic xi in

---

am an anch

---

an in am an na ic

na ma am xi ix am

in an ni na am anch

Jū Mānavī cāna' lā'ixcuxtū.

Nājunch jū Mānavī, ictī'anch

īni' jū cux.

Jū Tilix cāna' īni' ixcux.

Nā alin jū cux jū anch.

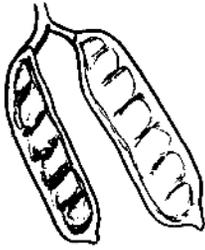
Nājunch jū Mānavī,

ictī'anch jū lacācuxtū.

Ictī'anch īni' ixcux

jū Tilix.

Nā alin jū cux jū anch.

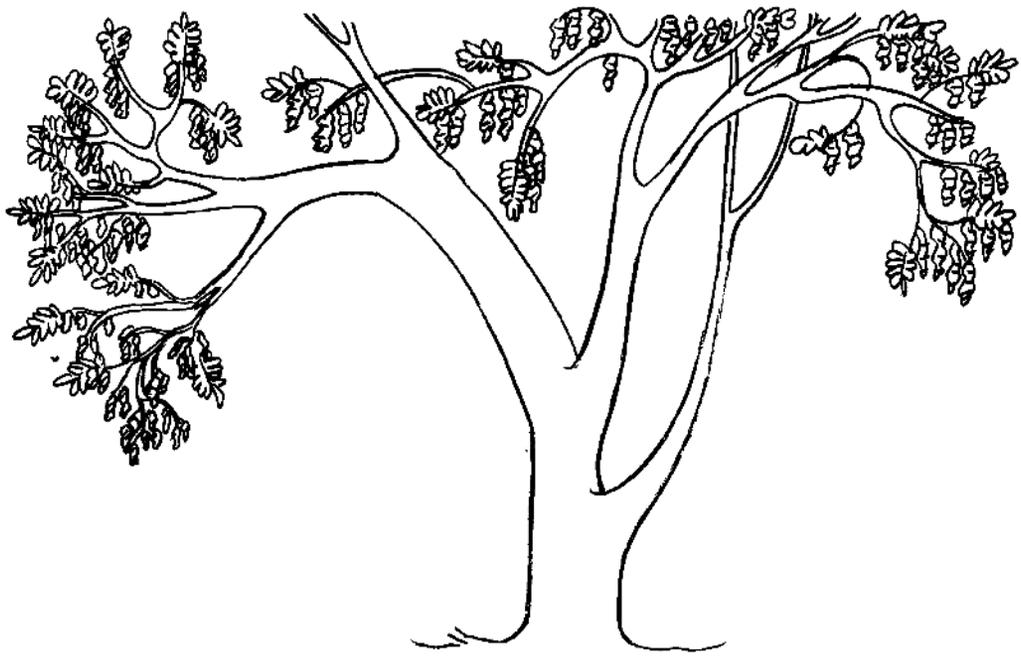

chā   chū   chī
cha   chi   chu'

chachāla

---

chi	cha	chā	chu	chī	chū
cā	ca'	cha	lā	jī	chī
chu	va	mā	tī	cu'	am
cha	ix	ja'	nī	in	chu'
xa	chi	lū	chū	ni'	anch
chā	xū	chī	tu'	lan	min

Alin jū chachāla juntā

cāna' jū Tilix.

Chātach jū chachāla.

Vāchu' chātach jū cucuta.

Alin jū jāca

jū anch lacācuxtū.

Cāna' jū Chuchū lacācuxtū.

Alin jū ixjāca jū Chuchū

jū lā'ixcuxtū.

Cāna' īni' jū chachāla

vāchu'.

Nā chivīnin jū Mānavī.

Junīch jū Tilix, inchīch

īni' jū mīncux.

Jantū, nājunch jū Tilix.

pa pā pi pī pu pū

pāpītu'

---

pu	pi	pū	pa	pā	pī
pā	pī	jū	lī	pa	tū
pi	ma	vū	jī	pu	ca
nā	pu	xa	ix	pa	pi
ni	im	tī	pū	la	in
ix	pa	pī	jū	xū	tā

Vāchu' amputun lacācuxtū

jū Pītalū'.

Cāna' īni' jū jāca.

Nā chavānī jū Pītalū'.

Nā uputun jū jāca jū Pītalū'

Vāchu' nā uputun jū chachāla

jū Āna.

Ta'amputun lā'ixcuxtū

jū Mānavī.

Ta'amputun īnīn jū jāca.

Vāchū' ta'amputun īnīn

ixcuxī'an.

sa s̄a si s̄i su s̄u

sacan

---

s̄u si sa su s̄a s̄i

sa s̄i s̄a xi s̄i x̄a

ju s̄u p̄i ta s̄a l̄u

si ma cu ca sa x̄u

t̄u ni la in s̄i xu

na ix s̄u pu an v̄a

Jū Mānavī īputun vāchu'

jū misīs lā'ixcuxtū.

Jū Tilix jantū uputun

jū misīs nī vā sūn,

nī vā acamin.

Alin issacan jū Āna.

Vāchu' alin issacan

jū ixnatī.

Jū Āna nā uputun

jū misīs.

Jantū sūn jū misīs,

nājunch jū Āna.

ask'ata

ās

as

ac

ac

as

ās

as

ac

ās

ac

ic

sā

as

ac

ax

xu

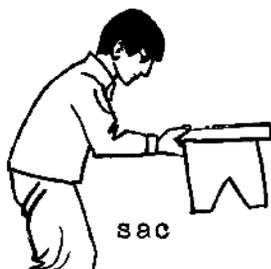
sū

ās

ic

as

ux

lac

sac

mac

pac

xac

chac

mac

pac

xac

pac

lac

sac

xac

sac

mac

lac

pac

chac

xan

lan

sac

min

mac

lin

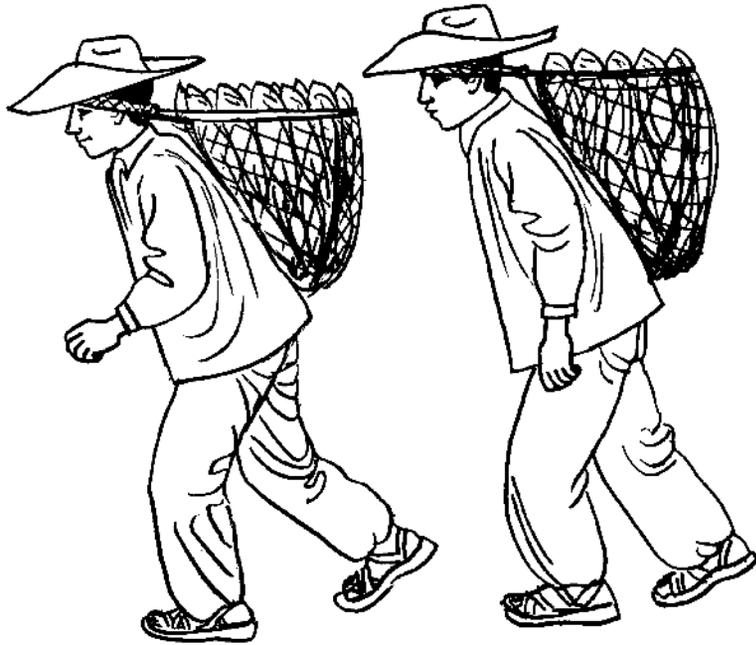
Jū Mānavī sacmī jū Tilix

nī vāchu' amputun lacācuxtū.

Jantū, nājunch jū Tilix,

ac 'asānana'.

Pūlacnī acc 'asānana'.

Nā lactachāpūnīn jū Mānavī,
Tilix, Pītalū'.

Nā ta'īputun jū cux.

Nī cachina' jū Āna cāna'
una' jū puput.

Nā uputun jū puput jū Āna.

Nā mīputun jū Āna.

¿Tās vānanch jū camina'

jū Āna?

Mā lācāsāvat camina'.

Nī cachina' jū Āna

ca'asānana' jū Tilix.

Cāna' jū Āna Īni'

jū mānta.

Cāna' lacNīla.

¿Tāschunchach jū mānta

jū anch?

Cu'. Pero nā alin

jū ixtūmīn jū Āna.

¿Jā alin jū mīntūmīn,
jī Chuchū?

Matīch, nājunch jū Chuchū,
pero nā alin jū ixtūmīn
jū Āna.

Cāna' jū Āna īni'
jū ixmānta.

A continuación se da la lista de las palabras del Tepehua que se enseñan en esta cartilla, las páginas donde se encuentran la primera vez, y los significados en español de las palabras.

a'a	11	sí
acemin	32	huele
acc'asānaná'	35	tocaré
amputun	29	quiere irse
anch	22	allí
anī	18	aquí
avī'an	20	bueno
ca'asānana'	37	tocará
cachina'	36	llegará
can	4	sabroso
cu'	38	quien sabe
cux	18	maíz
chachāla	25	chachala
chavānī	29	tiene hambre
chātach	25	está cosido
chivīnin	27	hablando
Chuchū	26	Chuchu
ictī'anch	22	voy a ir
inchīch	27	vete
issacan	33	su nixtomal
ixcucū	20	su tío
ixcux	18	su maíz
ixcuxī'an	30	el maíz de ellos
ixjāca	26	su plátano
ixnatī	33	su madre
ixtūmīn	38	su dinero
īnīn	30	van a traerlo
īputun	32	quieren ir a traerlo
jantū	10	no
junī	11	le dijo
juntā	10	adonde
lacācuxtū	23	en la milpa
lacājācān	4	en el platanál

lacNila	8	en la casa de Nila
lactachĕpūnĭn	36	están fuertes
lācāsāvat	37	en el sabado
lā'ixcuxtū	19	en su milpa
lāmĭncucū	8	en la casa de tu tío
matĭ'	13	no hay
matĭch	39	no hay
mānta	8	manta
mĭmputun	37	quiere venirse
mĭntūmĭn	39	tu dinero
misĭs	32	papalo (quelite)
mĭ'anu'	11	tuyo
mĭncucū	7	tu tío
mĭncux	27	tu maiz
nājunch	22	dijo
Pĭtalū'	29	Pedro
pero	38	pero
puput	36	cachasa
pūlacnĭ	35	adentro
sacmĭ	35	pregunta
sūn	32	amargosa
ta'amputun	30	ellos quieren irse
ta'ĭputun	36	ellos quieren ir a
tāschunchach	38	cuanto traerlos
tāsvānanch	37	cuando
Tilix	22	Andrés
una'	36	comiendo
uputun	29	quiere comerlo
vāchu'	25	también
xantĭ	13	flor
xālū	15	jarro

